

ГОЛАС РАДЗІМЫ

ВЫДАЕЦЦА З 1955 ГОДА ●

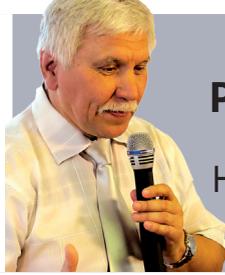
● NO.30 (3390) ●

● ЧАЦВЕР, 14 ЖНІЎНЯ, 2014

ШТОТЫДНЁВІК “ГОЛАС РАДЗІМЫ” МОЖНА ЧЫТАЦЬ У ІНТЭРНЭЦЕ: WWW.GOLAS.BY

З любоўю ў сэрцы
Паліна Мешчаракова з Самары ўсё больш адчувае, што яна — беларуска **Стар. 2**

Родным людзям — паклон
На творчай вечарыне ў Нацыянальнай бібліятэцы ўшанавалі вядомага этнакультуралага Івана Крука **Стар. 3**

80 кніг пра Бацькаўшчыну
Вывада “Шматгранная культура Беларусі” працуе ў Латгальскай цэнтральнай бібліятэцы Даўгаўпілса **Стар. 4**

ПОВЯЗЬ ЧАСОЎ

Удзячная памяць нашчадкаў

У новым будынку Музея гісторыі Вялікай Айчыннай вайны адчуваеш гонар за Перамогу, захапляешся мужнасцю народа-пераможцы, і сэрца баліць за тых, хто вынес у ваенны час вялікія пакуты

Іна Ганчаровіч

Тут адразу рушацца стэрэатыпы пра музей як ціхае ды сумнае сховішча каштоўнасцяў, артэфактаў, архіўных дакументаў. У новым будынку Беларускага дзяржаўнага музея гісторыі Вялікай Айчыннай вайны, што адкрыўся ў Мінску на праспекце Пераможцаў, 8, быццам трапляеш на некаторы час у мінулае, на некалькі гадзін адключаеш ад знешняга свету. Такого, прызнача, мне ў музеях раней адчуваць не даводзілася: усё працуе на стварэнне эфектасабістай прысутнасці на месцы былых падзей. Інтэрактыўныя ды імглістыя экраны, мультымедыяныя праекцыі, прасторавыя кампазіцыі, гукі, шумы... Часам аж мурашкі па скуры ад таго, што быццам жывеш у атмасферы ваеннага часу.

Як вядома, гэты музей — унікальны. Першая яго экспазіцыя была адкрыта ў Мінску яшчэ ў кастрычніку 1944 года: зусім хутка пасля вызвалення сталіцы ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў. А рашэнне аб яго стварэнні прынята ўвосень 43-га, калі вайна была ў разгары. Мінск акупаваны ворагамі і практычна разбураны, а ў Маскве прымаецца смелае рашэнне. Бо ўсе верылі ў Вызваленне, у Перамогу. Размясціўся музей на пачатку ў адным зацалелых будынкаўля плошчы Свабоды — у ДOME прафсаюзаў, за-

І гэтыя магутныя танкі ў новай экспазіцыі музея — не муляжы

тым экспазіцыя пераехала ў дом №12 на вуліцы Карла Маркса. А ў 66-м музей амаль на паўстагоддзя заняў новы будынак пры Кастрычніцкай плошчы. З часам яму і там стала цесна — пачалі ўзводзіць адметны будынак ля стэлы “Мінск — горад-герой”, побач з Паркам Перамогі.

І вось 2 чэрвеня 2014 года прэзідэнты Беларусі і Расіі Аляксандр Лукашэнка і Уладзімір Пуцін адкрылі найстарэйшы ў свеце музей гісторыі векапомнай вайны ў но-

вым будынку, а на наступны дзень, калі Беларусь святкавала 70-гадовы юбілей Вызвалення, дзверы музея расчыніліся для наведвальнікаў.

Музей мне вельмі спадабаўся. Відаць, што рабілі яго архітэктары і будаўнікі не толькі з веданнем справы, але і з вялікай любоўю. “Архітэктар заўсёды імкнецца стварыць форму будынка, якая адлюстроўвае яго змест. Хочацца, каб архітэктара музея была і адметным экспанатам, які ў людзей

Тут цікава і дарослым, і дзецям

ГЕОРГІЙ ШАБЛОК

ВЕСТКІ

Годны прыклад для іншых

Кіраўнік Федэральнай нацыянальна-культурнай аўтаноміі беларусаў Расіі Валерый Казакоў ушанаваны медалём Францыска Скарыны

Высокую дзяржаўную ўзнагароду вядомаму суайчынніку ўручыў Надзвычайны і Паўнамоцны Пасол Беларусі ў Расіі Ігар Петрышэнка. Валерый Казакоў цяпер з’яўляецца памочнікам Паўнамоцнага прадстаўніка Прэзідэнта Расіі ў Сібірскай федэральнай акрузе, а ганараваны ён у адпаведнасці з Указам Прэзідэнта Беларусі “за значны асабісты ўклад ва ўмацаванне культурных сувязяў паміж Рэспублікай Беларусь і Расійскай Федэрацыяй, захаванне нацыянальных традыцый беларускай культуры за мяжой”.

Кіраўнік дыплімаціі адзначыў, што Валерый Казакоў як старшыня Савета ФНКА беларусаў Расіі прыкладае ўсе сілы, умённы ды талент дзеля інтэнсіфікацыі беларуска-расійскага супрацоўніцтва. “Яго актыўная жыццёвая пазіцыя — годны пераймання прыклад”, — сказаў Пасол.

У цырымоніі прынялі ўдзел кіраўнікі грамадскіх аб’яднанняў беларускай дыяспары ў Расіі. Дыпламат акцэнтаваў увагу на падпісаным сёлета 16 чэрвеня Прэзідэнтам Беларусі Законом №162-З “Пра беларусаў замежжа”. На думку Ігара Петрышэнкі, дакумент закладвае аснову для сістэмнай працы дзяржавы з беларусамі замежжа.

Падзякаваўшы Беларусь і яе Прэзідэнта за высокую ўзнагароду, Валерый Казакоў сказаў: “Гэта — ацэнка не толькі майёй сціплай працы, гэта ацэнка дзейнасці ўсёй беларускай дыяспары ў Расійскай Федэрацыі. Рады, што я — беларус. Вельмі важна, што сёння мая Радзіма з’яўляецца тэрыторыяй спакою. Федэральная нацыянальна-культурная аўтаномія беларусаў Расіі будзе працягваць рабіць усё ў імя працівання Беларусі”.

ГЛЫБІНКА

Там, дзе “заканчваецца геаграфія”

Іван Ждановіч

Летнія нататкі з вёскі Кляцішча, што ў самым сэрцы знакамітай Налібоцкай пушчы

Калі вы хочаце пабачыць Беларусь з бусламі ды вялікімі ляснымі абшарамі, з невялікімі празрыстымі рачулкамі, з прыгожымі людзьмі ды птушным рознагалосsem — не лянуйцеся

збочваць з вялікіх дарог на прасёлкі. Праўда, хоць і кажуць пра вёску Кляцішча Стаўбцоўскага раёна, што тут “заканчваецца геаграфія”, аднак сюды, у сэрца Налібоцкай пушчы, у выхадныя ходзяць аўтобусы прама з Мінска. Хоць і глыбінка — але не Богам забытая, да цывілізацыі — рукой падаць. А як будзеце ехаць на аўто, трымайце курс на вёску Налібакі, ад якой тут да Кляцішча яшчэ кіламетраў 15. Ды ўсё лесам...

Прызнанне доктара Моластава

У Кляцішча мы з сябрамі выбраліся да доктара Валерыя Моластава. Праўда, на сайце ў інтэрнэце ён прадстаўляе сябе і як філосаф, біёлаг, урач-неўрапатолаг, іголкатэрапеўт, мануальны тэрапеўт, масажыст ды яшчэ... вертэбралаг. Напісаў пару дзясяткаў кніг, у тым ліку і тоўстых. Карацей: добры доктар. Каштоўны чалавек у Налібоцкай

глыбінцы. Валерый Дзмітрыевіч і ў візітцы ўказаў, што ўлетку яго можна знайсці ў Кляцішчы. Рускі па родавых каранях, з дыпламам Мінскага медуніверсітэта, ён за савецкім часам надоўга затрымаўся па размеркаванні ў Якуціі, а рухнуў Саюз — пацягнула ў Беларусь. Заядлы грыбнік, у сезон не раз прыязджаў з Мінска ў пушчу на “ціхае паляванне”. Улюбіўся, прызнаецца, у гэтыя мясціны і мясцо-

ІВАН ЖДАНОВІЧ

Юныя футбалісты ў Кляцішчы
вых адкрытых людзей: дзеці, нават дарослыя з незнаёмымі людзьмі на вуліцах вітаюцца... → **Стар. 4**

ПЕРАЕМНАСЦЬ

З любоўю ў сэрцы

Паліна Мешчаракова з Самары ўсё больш адчувае, што яна — беларуска

Расставіць прыярытэты ў нашым свеце няпроста. Скажам, мы ведаем, што за межамі Беларусі жывуць каля трох з паловай мільёнаў нашых суродзічаў. Але колькі з іх адчуваюць сябе беларусамі? Колькі з тых мільёнаў хоць нешта робяць, каб перадаць у спадчыну дзецям, унукам, праўнукам мову, традыцыі продкаў? Пэўна, не так ужо і шмат... Ды пасля знаёмства з Палінай Мешчараковай я падумаў: дай спрыяльную глебу — і "беларускі росток" у душы прарасце! Паліне 11 гадоў, яна з Самары, вучыцца ў 3-й сярэдняй школе з паглыбленым вывучэннем асобных прадметаў. Вывучае беларускую культуру, салістка ансамбля "Сяброўкі", якім кіруе Іна Сухачэўская. Гурт працуе пры Цэнтры пазашкольнай адукацыі "Творчасць" Савецкага раёна Самары, у цесным кантакце з Самарскай абласной арганізацыяй беларусаў "Руска-Беларускае Братэрства 2000".

Сёлета Паліна паспяхова скончыла пяты клас і ўжо пад час канікулаў паспела стаць лаўрэатам Фэста-конкурсу міжнацыянальных зносін "Шырэй круг- 2014", што праходзіць у аздараўленчым цэнтры "Арго". Ведаеце, чым больш дарослай я раблюся — тым больш адчуваю сябе беларускай... — усміхаецца Паліна. — Мама кажа: гэта таму, што прадзед быў беларусам.

Фэст-конкурс "Шырэй круг" — гэта важная частка гарадской праграмы міжнацыянальных зносін дзяцей і

падлеткаў "Самарская святліца". Ужо 18 гадоў Цэнтр дзіцячай творчасці "Пошук" знаёміць школьнікаў з культурай народаў, прадстаўнікі якіх жывуць у вобласці. "Беларусаў на форуме годна прадстаўляла наша Палінка, — гаворыць лідар беларускай суполкі Ірына Глуская. — Многія школьнікі расказвалі пра культуру, традыцыі іншых народаў, ды яна была безумоўным лідэрам ва ўсіх конкурсных мерапрыемствах — вось і стала лаўрэаткай".

Паліна ўжо другі раз удзельнічала ў фэсце. Летась падрыхтавала прэзентацыю пра... будаўнічыя традыцыі беларусаў ды паказала ўсім, як танцаваць польку. Стала лаўрэаткай. А сёлета, калі быў конкурс "З бабулінага кufра", Паліна знаёміла гасцей фэсту з гісторыяй і традыцыямі стварэння беларускіх ручнікоў, з народнай вышыўкай. Расказвала, што ручнікі на вокнах, дзвярах, абразях — гэта абразгі ад ліхіх сіл. А яшчэ ручнік — сімвал нашай гасціннасці: на ім падносяць паважаным гасцям хлеб-соль. Такі звычай, дарэчы, ёсць не толькі павага да гасця, але і вера, што прыйшоў ён з добрымі намерамі. Паліна аформіла цэлы беларускі куток, дзе акрамя вышываных ручнікоў былі цэлыя карціны з вышытымі краявідамі, кветкамі, хатнімі жывёламі, сурвэткі, кашулі-вышыванкі, вырабы з саломкі.

І так усё хораша атрымалася, што юную беларусачку гасці фэсту

Любоў да зямлі продкаў дапамагае Паліне перамагаць

доўга не адпусцілі, распытвалі пра адметнасці беларускіх арнаменты. А на конкурсе "Старонка майго народа ў гісторыі культуры Расіі" Паліна расказвала пра Янку Купалу. Былі заданні, прысвечаныя 70-годдзю зняцця блакаты Ленінграда. Паліна звярнулася да лёсу беларуса Ціхана Жучкова. Ён родам з вёскі Бахаец Чавускага раёна Магілёўшчыны. У вайну быў лётчыкам-знішчальнікам, ваяваў на Балтыйскім флоте. Вызначыўся пры прарыве блакаты Ленінграда, у сакавіку 45-га атрымаў званне Героя Савецкага Саюза. З конкурснымі заданнямі Паліна справілася, яе шчырая любоў да Беларусі, да культуры продкаў прынесла ёй перамогу. "Я вельмі ганаруся гэтым! — гаворыць

Паліна. — Многія былі ў захапленні ад беларускага касцюма, ім спадабалася, што я прадставіла, што расказала пра Беларусь. А кіраўнік фэста, шукаючы мяне, пыталася: "Дзе мая беларусачка?". Добрыя ў мяне ўражанні ад фестывалю, да таго ж на закрыцці мне даверылі несці Сцяг фестывалю".

Паліна Мешчаракова вельмі ўдзячна за сваю перамогу Ірыне Глускай. Кажы, што без яе дапамогі, падтрымкі не справілася б. "Вялікі дзякуй ёй ад усёй нашай сям'і — за пастаянны клопат і ўвагу, за дапамогу ў падборы матэрыялу, рэквізіту, касцюма. Яна добры і спагадны чалавек. І гэта — наша агульная перамога", — пераканана юная беларуска.

Мікалай Бойка, г. Самара

ЯК СПРАВЫ, ДЫЯСПАРА?

Куды пайшоў Алег Рудакоў

Іван Іванавіч

Лідар вядомай беларускай суполкі з Іркуцка выйшаў з яе, "каб вызваліць сабе час для навуковых пошукаў і некаторых іншых праектаў", але застаецца ў складзе моладзевага клуба "Крывічы"

У мінулым месяцы ў рэдакцыю звярталіся актывісты розных беларускіх суполак з пытаннем: а ці праўда, што Алег Рудакоў... Версіі прыводзіць не будзем, каб не пладзіць чуткі. Пра добрыя справы беларусаў Іркуцка мы не раз пісалі. Пра моц тамтэйшых арганізацый сведчыць, у прыватнасці, такі факт: напрыканцы 2010 года ў Іркуцку прайшла Міжнародная навукова-практычная канферэнцыя, прысвечаная 100-годдзю Сталінскай рэформы — самага масавага перасялення беларусаў у Прыбайкалле. Там адзначаюць народныя беларускія святы, фэсты праводзяць накіталт "Гучы, гоман беларускі!", вывучаюць беларускую мову і традыцыі, спяваюць і танцуюць па-беларуску, ладзяць этнаграфічныя экспедыцыі ў беларускія вёскі рэгіёна. Да таго ж ураджэнец Полаччыны, былы вайсковец Алег Рудакоў — адзін з нямногіх беларусаў Расіі, ушанаваны за плённую працу па пашырэнні беларускай культуры ў Прыбайкалі медалём Францыска Скарыны. Намаганнямі яго і аднадумцаў выходзіць у Іркуцку беларуская газета "Маланка", пашыраецца кола беларускіх суполак у раёнах вобласці.

Дык што там адбылося? Пытанне пераадрасавалі Алег Рудакову і атрымалі па электроннай пошце пісьмо ад яго самога. Са згоды аўтара падаем яго цалкам.

"Дарагія сябры! Ужо многім стала вядома, што я 5 ліпеня 2014 года напісаў заяву аб выхадзе са складу членаў Рэгіянальнай грамадскай арганізацыі "Іркуцкае таварыства Беларускай культуры імя Я. Д. Чэрскага" (ІТБК). Натуральна, у беларускай супольнасці з'явіліся розныя разважання і нават шкадаванні на гэты конт. Таму хачу афіцыйна і выразна растлумачыць, што я сапраўды прыняў такое рашэнне. Яно цвёрдае і зваротнай сілы не мае.

Але трагедыі тут зусім няма. Як многія ведаюць, год таму, 27 красавіка, на чарговым 10-м з'ездзе ІТБК я пасля 17 гадоў кіраўніцтва склаў з сябе паўнамоцтвы старшыні ІТБК. Аргументаваў гэта тым, што з'яўляюся прыхільнікам дэмакратычных каштоўнасцяў і лічу, што 17 гадоў быць кіраўніком нават грамадскай арганізацыі — гэта для аднаго чалавека занадта шмат. Вырасла новая, маладая, грамадска-актыўная змена, якая ірвецца рэалізаваць свае планы па кіраўніцтве ІТБК. Да таго ж я вырашыў засяродзіць увагу на навукова-этнаграфічных пошуках ва Усходняй Сібіры. Такім чынам, 10-ы з'езд ІТБК абраў новым старшынёй Алену Сіпакову, яе намеснікамі Юлю Пермінаву і Аляксея Церахава. Я застаўся ў складзе абласной Рады ІТБК.

Крыху больш за год новы актыў і я працаваў сумесна: за некаторыя мерапрыемствы я браў на сябе адказнасць у правядзенні, за некаторыя — новае кіраўніцтва. Гэты год можна лічыць для ІТБК асабліва ўдалым. Новы актыў здолеў атрымаць важкі грант ад абласной адміністрацыі на рэалізацыю сваіх планаў. Новае кіраўніцтва здолела стварыць выдатную, згуртаваную, актыўную каманду. Новы актыў прадаўжае асноўныя напрамкі развіцця нашай арганізацыі, уносіць і навацыі. І ўсё ж у свядомасці многіх людзей Іркуцкай вобласці, асабліва журналістаў, ёсць стэрэатып, быццам я — "галоўны беларус Прыбайкалля". А гэта ў карані не так. І паколькі, па-першае, Алене Сіпакова і яе намеснікам удалося стварыць новую актыўную, згуртаваную, грамадскую, прафесійную каманду, кіруючы ІТБК. Паколькі, па-другое, мая прысутнасць нават на пасяджэннях абласной рады толькі прыносіць нейкія "аглядкі" і "сумятню" ў працу кіруючых органаў ІТБК. І, па-трэцяе, каб не забыцца грамадскасць Іркуцка і вобласці, а таксама "журналісцкую брацію". Урэшце, па-чацвёртае, каб вызваліць сабе час для навуковых пошукаў і некаторых іншых праектаў, я і прыняў рашэнне: выйсці са складу ІТБК. Цвёрда перакананы, што з новым кіраўніцтвам, без майго ўдзелу гэтая суполка дасягне новага ўзроўню ў сваім развіцці.

У той жа час я, будучы яшчэ маладым і поўным сіл, застаюся актыўным удзельнікам Беларуска-

Алег Рудакоў з беларускімі Прыбайкалля

га руху ў Прыбайкалі, уваходжу з красавіка 2009-га (тады афіцыйна зарэгістравана суполка) у Іркуцкую гарадскую грамадскую арганізацыю "Моладзевы клуб Крывічы", якім кіруе Воля Галанава. Там разам з сябрамі і буду спрыяць адраджэнню, захаванню і развіццю беларускай традыцыйнай культуры ў Іркуцкай вобласці. Як вядома, ІТБК і "Крывічы" — стратэгічныя партнёры. Мы аднолькава хочам, каб беларускі рух у Прыбайкалі развіваўся, але кожная суполка будзе ісці сваім шляхам.

Лічу, што ў цэлым беларускі рух у нашым рэгіёне ад такога майго кроку толькі выйграе. Увогуле чым больш будзе ў Іркуцкай вобласці беларускіх ансамбляў, суполак, клубаў ды іншых аб'яднанняў — тым больш ярка і важна прадстаўлена будзе беларуская культура ў Прыбайкалі. Спадзяюся, што з ІТБК нас будучы звязваюць партнёрска, паважлівыя адносіны. Разам мы робім адну справу, але кожны па-свойму. З павагай, Алег Рудакоў, г. Іркуцк"

Спадзяемся, што такое рашэнне Алега Рудакова і сапраўды будзе

ДАБРАЧЫННАСЦЬ

Шчодрое лета

Рэабілітацыйна-аздараўленчы праект "Вясёлыя сэрцайкі", які Беларускі дзіцячы фонд праводзіць у дзевяты раз, — гэта праект міласэрнасці, дабрны і надзеі

З усёй Беларусі штогод збіраюцца на спецыяльны рэабілітацыйны курс дзеці, якія перанеслі вельмі складаныя аперацыі на сэрцы. "Наша праграма "Вясёлыя сэрцайкі" — гэта адзіная ў Беларусі змена, пад час якой дзеці-інваліды, якія маюць вельмі складаныя захворванні сэрца і сасудаў, могуць праходзіць рэабілітацыю не ў медыцынскіх установах, — гаворыць прэс-сакратар Беларускага дзіцячага фонду Юлія Капцэвіч. — Іншых падобных магчымасцяў для дзяцей і іх бацькоў проста няма".

Праграму на 12 дзён распрацавалі Фонд сумесна з урачамі-кардыёлагамі ды псіхолагамі. Галоўная мэта — псіхалагічная і агульнафізічная рэабілітацыя дзяцей. Больш чым 40 дзяцей у адным з аздараўленчых цэнтраў Вілейшчыны прымалі сеансы спелеа-, фіта- і ароматэрапіі, займаліся дыхальнай гімнастыкай, лячэбнай фізкультурай. З улікам узросту і стану здароўя распрацоўваецца для кожнага спартыўная праграма: пешыя прагулкі, велапрагулкі, катанне на водных веласіпедках, заняткі футболом, настольным тэнісам, валейболам. У гасці да тых, каму так неабходны новыя ўражанні, прыязджалі вядомыя артысты, аніматары, дызайнеры. Прывозілі для дзяцей падарункі: мяккія цацкі, печыва, хатнія пірагі... Станоўчыя эмоцыі было шмат!

РУПЛІЦЫ

Родным людзям — паклон

На творчай вечарыне ў Нацыянальнай бібліятэцы ўшанавалі вядомага этнакультуралага Івана Крука

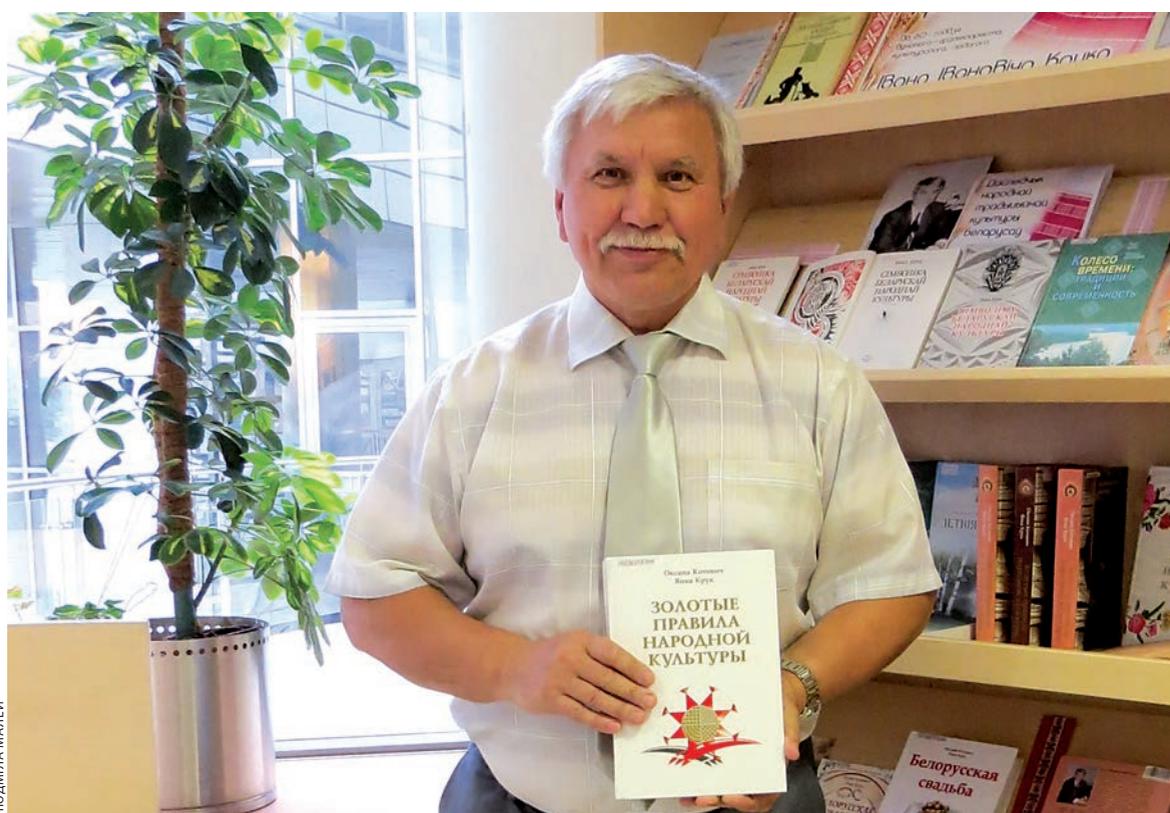
Людміла Малей

Ці ведаеце вы як правільна адзначыць нараджэнне дзіцяці, адсвяткаваць вяселле ці правесці ў апошні шлях дарагога чалавека? На многія такія пытанні можна пашукаць адказы ў кнігах Івана Крука, які нядаўна адзначыў свой 60-гадовы юбілей. У Нацыянальнай бібліятэцы Беларусі ладзілася творчая вечарына “Я роду свайму ў пояс пакланюся” ў гонар таленавітага даследчыка, вядомага этнакультуралага, фалькларыста і педагога. Віншавалі юбіляра тыя, хто працаваў з ім, доўгія гады супрацоўнічаў, дапамагаў і падтрымліваў у няпростай працы. Былі педагогі, актывісты грамадскіх суполак, прадстаўнікі СМІ, прыйшлі таксама яго былыя студэнты, сваякі ды сябры.

Плён шматгадовай працы вучонага — шматлікія кнігі, публікацыі ў газетах і часопісах — можна было паглядзець у зале Беларускай літаратуры:

там працавала выстава “Шануючы законы продкаў”. Салідныя раздзелы: “Даследчык народнай традыцыйнай культуры беларусаў”, “Духоўная спадчына”, “Нашы духоўныя каштоўнасці”, “Беларускі фалькларыст”. Выйшла 15 манаграфій Івана Крука, нямала твораў вуснай народнай творчасці, запісаных ім пад час вандровак па ўсіх кутках краіны, праце вучоны і як рэдактар, складальнік, рэцэнзент. Артыкулы, рэцэнзіі, даклады друкаваліся ў часопісах, энцыклапедыях, калектыўных навуковых зборніках. Галоўны ж клопат даследчыка — вывучыць, захаваць ды перадаць будучым пакаленням духоўную спадчыну продкаў.

“Залатыя правілы народнай культуры” — адна з найбольш папулярных кніг Івана Крука. Там ёсць рэкамендацыі на кожны дзень года і найбольш значныя каляндарныя святы, прадпісанні ды правілы паводзін, якім варта следваць, калі рыхтуеш і праводзіш абрады нараджэння,

ЛЮДМИЛА МАЛЕЙ

хрэсьбін, вяселля, пахавання. А ў кнізе “Беларускае вяселле ў прасторы традыцыйнай культуры” знойдзем шмат цікавага пра вяселле. Выйшла таксама кніга “Беларускае вяселле: тайныя ключы сямейнага шчасця”: там ёсць падказкі, як рыхтаваць і праводзіць вяселле паводле нацыянальных традыцый.

Вучоны гаварыў, што “кожная кніжка — гэта боль душы, развагі, жаданне гаварыць з людзьмі”. Іван Крук з павагай ставіцца да сімволікі, якой шмат і ў абрадах, і ў паўсядзённым жыцці беларусаў. Некалі разоў перавадалася кніга “Сімволіка беларускай народнай культуры”, гэта спроба аўтара прааналізаваць гармонію стасункаў чалавека і наваколя.

Пра творчыя наробак, кнігі Івана Крука добра ведаюць у сферы культуры, у вышэйшых наву-

чальных установах краіны: шмат гадоў ён, кандыдат навук, выступае з лекцыямі, праводзіць круглыя сталы, удзельнічае ў навуковых канферэнцыях. Начальнік Акадэміі Міністэрства ўнутраных спраў Беларусі генерал-маёр Уладзімір Бачыла адзначыў педагагічны талент даследчыка. Ён умее зацікавіць, прывабіць моладзь. На лекцыях ідуць шчырыя размовы пра нашы беларускія карані, жытую павязь мінулага, сучаснасці і будучыні. Дзякуючы такім ведам маладыя людзі ўмацоўваюць свой дух і гатовы адстойваць дабро, нягледзячы на тое, што гэта няпроста.

Прафесар Пётр Ігнатвіч назваў юбіляра “каштоўным здабыткам Беларусі”. Ён раскажаў, што Івана Крука любяць і паважаюць студэнты, яго імя ўжо ўвекавечана не толькі ў асобных работах, але і ў адным з тамоў выдан-

Вучоны-фалькларыст Іван Крук

ня “Памяць”. Нагадаем, фалькларыст пабачыў свет 15 чэрвеня 1954 года ў вёсцы Згурск Чэрвеньскага раёна.

Дырэктар Нацыянальнай бібліятэкі Раман Матульскі падкрэсліў: работы Івана Крука звязваюць разарвання нігачкі беларускай культуры, паказваюць, дзе вытокі, з якіх мы пачыналіся як народ.

Іван Крук працуе ў выдавецтва “Адукацыя і выхаванне”, якое разам з Нацыянальнай бібліятэкай і ладзіла вечарыну. На ёй можна было пабачыць фотаздымкі, відэафільмы пра дзейнасць даследчыка. Асабліва цікавы быў фільм пра беларускія ручнікі. Фальклорны гурт “Сузор’е” падарыў юбіляру свае спевы, унук Даніла прачытаў верш. Напрыканцы сустрэчы юбіляр, у знак удзячнасці, нізка пакланіўся сваёй сям’і, сваім родным людзям, свайму роду.

ПОВЯЗЬ ЧАСОЎ

Удзячная памяць нашчадкаў

(Заканчэнне. Пачатак на стар. 1)

Звернем увагу на цэнтральны фасад будынка: ён зроблены ў выглядзе сімвалічнага салюту Перамогі. У яго промнях вярта “прачытваць” дзесяць самых знакавых падзей ваеннай пары, пачынаючы ад абароны Брэсцкай крэпасці і да ўзняцця сцяга Перамогі над рэйхстагам. Наогул, заўважу, сімвалізму ў новым будынку музея шмат: адкрыўся ў Дзень Вызвалення, утварае адзіны ансамбль з абеліскам “Мінск — горад-герой”, складаецца з чатырох блокаў — гэта як чатыры гады вайны. І рухавіца экскурсантаў па музеі нібы праз усю вайну — да Перамогі. Храналагічна экспазіцыя ахоплівае перыяд з 1920 года па цяперашні час. Ад вялікай цэнтральнай галерэі адыходзяць тэматычныя залы, у кожнай — свая тэматыка.

Першая зала “Мір і вайна” настрайвае на філасофскі роздум: на велізарную сферу кладзецца пракцыя карты свету з прыгожымі краявідамі. Усё гэта павольна рухаецца, як быццам нагадвае нам пра крохкасць раўнавагі і міру, які мы павінны берагчы. Другая зала расказвае пра нядоўгі перыяд мірнага (пасля Першай сусветнай вайны, грамадзянскай вайны) перадаваенага беларускага жыцця. На сцэндах бачым асноўныя гістарычныя даты, шмат цікавых гістарычных звестак, а на вялікім экране — розныя даку-

ментальныя фільмы, якія даносяць дух таго часу. Ёсць і экспанаты, якія вярнулі мяне ў дзяцінства. Напрыклад, піянерскі гальштук са значком замест вузла, на якім выбіта “Заўсёды гатовы!”. Я заспела часы піянеры, добра памятаю, як у 10 гадоў змяніла чырвоную зорачку з абліччам юнага львіча на гальштук, але такога значка-заціску ў мяне не было. Шкада: прыгожа глядзіцца. Дарэчы, у ранейшым будынку музея падобных “філасофска-лірычных” залаў, здаецца, не было.

І вось экспазіцыі, прысвечаныя непасрэдна Другой сусветнай вайне. Плошчы вялізныя, экспанатаў шмат — аж вочы разбягаюцца. Танкі, самалёты, баявая тэхніка, партызанская друкарня... Адноўленыя, прычым вельмі на высокім узроўні, сцэны баёў і партызанскага побыту. Вакол усяго гэтага нешта нягучна вуркоча, бахае, вухкае. Адчуваеш дыханне вайны, што называецца, кожнай клеткай цела. Як запэўніваюць работнікі музея, усе экспанаты (акрамя самалётаў, натуральна) арыгінальныя. Няпростую “жыццёвую гісторыю” аднаго з іх, грузавіка-палутаркі, я пачула ад экскурсавода, які вадзіў групу з Ульянаўска. Грузавік у 1932-м сшыў з канвеера Горкаўскага аўтазавода, напярэдадні вайны быў набыты калгасам у Віцебскай вобласці ды замацаваны за шафёрам Паўлам Міхайлавым. З

пачаткам вайны яго мабілізавалі — разам з машынай. На палутарцы беларус быў пад Масквой, вазіў грузы ў блаканды Ленінград і вывозіў адтуль дзяцей. Атрымаўшы два раненні, шафёр усё ж даяхаў да Берліна, потым на ёй жа вярнуўся і ў родную беларускую вёску. За такія заслугі верную і надзейную машыну вырашылі шафёру падарыць. Так і працаваў на ёй Павел Міхайлаў да апошніх дзён у калгасе, завяшчаў сваякам пасля сваёй смерці перадаць аўтамабіль у музей Вялікай Айчыннай вайны. Дарэчы, ёсць у той жа зале не толькі савецкая тэхніка, але і нямецкая. Рарытэты!

А вось і самая цяжкая для ўспрымання зала №6: аповед пра нацысцкі акупацыйны рэжым на тэрыторыі Беларусі ў 1941-44 гадах. Балюча глядзецца на жажлівыя сведчанні таго, як вынішчаўся народ. Фатаграфіі спаленых сёл і вёсак, канцлагераў. На экранах мільгаюць кадры кінахронікі — кадры непасрэдна з месцаў страшных падзей, чуецца нягучны плач жанчын і дзяцей. Вось жудасная качарга, якой паварочвалі людзей, калі спальвалі жыўцом, вась “ванна”, у якой выносілі попел спаленых і ўгноівалі ім глебу... Валасы дыбам ад усяго гэтага, на вочы міжволі наварочваюцца слёзы. Страшна і балюча. Але мы павінны ведаць пра гэта. Павінны памятаць пра нечалавечую жор-

У музеі ўшанаваны салдаты-саюзнікі, якія ўдзельнічалі ў вайне з фашыстамі

сткасць фашыстаў і пра тое, якімі неймавернымі сіламі ды ахвярамі здабывалі Перамогу нашы дзяды і прадзеды.

Заканчваецца экскурсія на самай верхавіне будынка: у Зале Перамогі. Велізарная прастора, залітая святлом, а пад самым купалам лунае чырвоны сцяг — такі ж, які мы шмат разоў бачылі ў фільмах, прысвечаных вайне. Што адчуваеш, прайшоўшы праз усе залы? Гэта і гонар за Перамогу, і захваленне мужнасцю народа-пераможцы, і горыч, боль ад велізарных страт і пакут людзей. На сценах Залы Перамогі ўвекавечаны імёны землякоў-беларусаў, якія ўшанаваны званнем Герояў Савецкага Саюза. У знак удзячнасці савецкім воінам-вызваліцелям там жа пералічаны ўсе воінскія часці, якія носяць назвы гарадоў Беларусі, прозвішчы ўсіх Герояў Савецкага Саюза, якія

атрымалі высокае званне на беларускай тэрыторыі. Бачыла, як маладая сямейная пара, мабыць, убачыўшы ў спісах прозвішча сваяка ці родзіча, доўга стаяла ля сцяны, журботна схіліўшы галовы, а затым ён і яна моўчкі пакінулі велічную залу.

Выходзячы з музея за гэтымі невядомымі, але, пэўна, блізкімі мне па духу людзьмі, я неяк зусім нечакана для сябе зноў вярнулася да цэнтральнага фасаду. Узірлася ў прамяні сімвалічнага салюту Перамогі. Наколькі ж усё грандыёзна, грунтоўна і магутна зроблена! Гэты музей хочацца называць Храмам. Гэта Храм удзячнай памяці нашчадкаў пра тых, каму мы абавязаны жыццём. І ў знак падзякі мільёнам людзей, якія загінулі ў палымі вайны ці мужна прайшлі праз яе, заваявалі Перамогу, тут, падаецца мне, павінен пабыць кожны.

ГЛЫБІНКА

Там, дзе “заканчваецца геаграфія”

(Заканчэнне. Пачатак на стар. 1)

Надарылася магчымасць — купіў тут доктар Моластаў сабе вясковую хату пад лецішча. Моцны зруб, хоць сцены, падмуроўку трохі давялося падправіць. Мясцовыя мужчыны дапамаглі. Ластаўкі ў напоўненую сонцам і прахалодай хату залятаюць, паветра — піць хочацца, водары траў... У Моластава больш за сотню тэлеканалаў “па талерцы”, камп’ютар, добра пішацца, чытаецца, лечыцца — нікому не адмаўляе.

Узяўшы касу, мента-нуўшы пару разоў, бачу — адладжана як мае быць. Адкуль такое майстэрства ў патомнага гараджаніна? Гэта, кажа доктар, падарунак ад пацыента. І металічныя слупкі, на якіх трымаецца драцяная агароджа вакол сядзібы, другі ўдзячны чалавек падкінуў. Як бачна, прыйшоўся Моластаў кляцішчанцам да душы. А ён, абазнаны ў многіх лекарскіх штукарствах, і сам у мясцовых бабуль нешта пераймае.

Прызнаўся, пайшло ў яго нека за-папенне ад ранкі на назе. Балі-іць! “Цывільныя” метады барацьбы з нябачным ворагам не дапамагалі. Параілі пайсці да адной знахаркі. Пашаптала, чырвоным шматком тканіны большу перавязала... Па гэты час “перакананы матэрыяліст” Валерый Моластаў даўмецца не можа: як гэтае “чараўніцтва” магло знішчыць інфекцыю ці вірус?..

З неспрымальных спірэчак, дарэчы, у свой час пачыналася і зна-

ёмства доктара Моластава з вядомым у Беларусі мануальным тэрапеўтам Мікалаем Ігнаценкам: ён выкарыстоўвае ў сваёй працы не-традыцыйныя метады, асвечаныя шматгадовай практыкай патомных беларускіх кастаправаў. І, як ні дзіўна, Моластаў не проста саступіў “народніку Мікалаю” — сам ужо пра-цуе з выкарыстаннем яго прыёмаў. Вось і ў чарговы раз, сустрэўшыся ў Кляцішчы, сябры-аднадумцы нага-варыцца не маглі...

Летам у вёсцы для гарадскіх дзяцей — раздолле

Больш за тры Андоры

Хораша прагуляцца па лясной вёсцы. Налібоцкая пушча не можа не ўражваць: канца-краю ёй няма. Гэта, сцвярджаюць знаўцы, найвялікі лясны масіў у Беларусі. “Гэта абшар ад Міра да Валожына, ад Вішнева да Іўя. Ацэнка плошчы вагаецца ад 1400 квадратных кіламетраў (140 тысяч гектараў), што больш за тры Андоры, да 2400 квадратных кіламетраў: гэта калі браць з прылежлімі абшарамі” — знаходзім звесткі ў інтэрнэце. Да

ІВАН ЖДАНОВІЧ

Налібоцкая пушча акружае Кляцішча з усіх бакоў

таго ж гэта “ўнікальны ў гістарычным і культурным дачыненні рэгіён сучаснай Беларусі, дзе спляліся славянскія, балцкія і яўрэйскія традыцыі”.

Для некага будзе загадкай: чаму зьярося велізарны суцэльны лясны масіў? Тлумачэнне ёсць са спасылкай на неўрадлівыя мясцовыя глебы — маўляў, раскарчоўваць лясы ды

ёсць пасека: традыцыйна пчаларства тут зберагаюцца. Сама Алена Казіміраўна з вёскі Дзераўной, памочніца ляснічага. Прыехала інжынерам лесу пасля Тэхналагічнага ўніверсітэта, выйшла замуж за Анатоля Іосіфавіча (ён ляснік, як і два іншыя яго браты), гадуюць дзвюх дачок.

Мясцовыя людзі кажуць: у былыя часы ў Налібоцкай пушчы выплаўлялі жалеза з балотнай руды, і назва вёскі мае “шахцёрскае” паходжанне: ад слова клець. Інтэрнэт пацвярджае: на Налібоцкім “металургічным камбінаце”, цэнтрам якога была якраз вёска Рудня-Кляцішча, у 1850-х гадах працавала больш за 200 рабочых, тут былі плавільныя печы, пракатны стан, 4 ліцейні. Працаваў у той час і металургічны завод Храптовічаў у Вішневе: таксама на балотнай жалезнай рудзе. З часам, аднак, тыя вытворчасці не вытрымалі канкурэнцыі ды былі зліквідаваныя.

Тэрыторыя лясніцтва адносіцца да Рэспубліканскага ландшафтнага заказніка “Налібоцкі”: тут забаронена паляванне. А грыбоў, ягад усім хапае: і мясцовым людзям, і прыезджым.

Цяпер у чыстай, дагледжанай вёсцы, па словах Алены Нікалаенкі, каля 160 пастаянных жыхароў, пераважна пенсіянеры. Многія хаты і дамы выкарыстоўваюцца як клецішчы. Асноўная праца для тых, хто ў сіле — у лясніцтве. Улетку ж да бабуляў і дзядуляў сюды ахвотна прыязджаюць унукі. І мне мясцовую рэчку паказвалі гараджане з вясковымі родавымі

В. Моластаў (справа) і М. Ігнаценка

каранямі: Юля, Воля, Максім ды Дзіма. У вялікім белацэгляным доме бабулі Яніны ўсім знаходзіцца месца.

Каму — горад, каму — вёска

І на заканчэнне — на заветку тым суайчыннікам, хто марыць вярнуцца з замежжа на Бацькаўшчыну. У Кляцішчы, аказваецца, ёсць моцныя дамы і хаты, якія гатовы прыняць новых гаспадароў. У прыватнасці, нам паказвалі прыстойныя будыніны коштам ад 2 да 5 тысяч долараў. Марыць перабрацца з мужам “у цёплую гарадскую кватэру” і пенсіянерка, былая бухгалтарка лясніцтва Данута Дзядзеяка. Праўда, яе заможная вялікая сядзіба з домам, садамі, агародам, лазняй, кветнікам і нават зарыбленай сажалкай у прыгожай прылеснай мясціне пацягне па кошце як гарадская кватэра — ды і на такое жылло, упэўнена гаспадарлівая Данута Францаўна, пакупнік знойдзецца.

Што ж, кожны чалавек выбірае, дзе яму лепш. І, пэўна, ёсць мудрасць у тым, каб, нават жывучы ў горадзе, усё ж не адрывацца ад зямлі ды лесу. А доктар Моластаў, дарэчы, упэўнены, што жыццё ў суладзі з прыродай ужо само па сабе аздароўляе арганізм. Ён, праўда, не дае сабе ленавацца ды робіць амаль штодзень працяглыя прабежкі па лясных сцежках. І мяркуючы па тым, што ў яго вачах гарыць агонь, што пішуцца новыя артыкулы і кнігі, а рукі не стамляюцца вяртаць людзям здароўе — да яго словаў варта прыслушацца.

КАРЫСНЫ ДОСВЕД

80 кніг пра Бацькаўшчыну

Выстава “Шматгранная культура Беларусі” працуе ў Латгальскай цэнтральнай бібліятэцы Даўгаўпілса

Сымвалічна, што гэтую кніжную выставу ўрачыста адкрывалі напярэдадні Дня незалежнасці Беларусі. Экспазіцыя расказвае пра разнастайнасць культуры краіны-суседкі, з якой у Латвіі даўнія гістарычныя сувязі. Прадстаўлены выданні з фондаў розных бібліятэк, у тым ліку мясцовых Цэнтра беларускай культуры і Культурна-асветніцкага таварыства “Уздым”. Пра тое расказала на ўрачыстасці кіраўніца Латгальскай цэнтральнай бібліятэкі Алена Шапкова.

Кіраўнік Цэнтра беларускай культуры Жанна Раманоўская пазнаёміла ўдзельнікаў імпрэзы з найбольш цікавымі выданнямі. Увагу ж у экспазіцыі — больш за 80 кніг пра Беларусь на розных мовах: беларускай, рускай, англійскай, латышскай. У іх шмат цікавых зве-

стак пра шматлікія Беларусь — фальклорную і этнаграфічную, музычную і тэатральную, а таксама літаратурную, турыстычную і нават кулінарную.

Напрыклад, унікальныя кнігі пра этнаграфію прыадкрываюць адметную культуру беларусаў праз абрадавыя святы, нацыянальныя касцюмы, ручнікі ды ўзоры, народныя казкі і дэкаратыўна-прыкладную творчасць. Карыстаецца папулярнасцю на выстава кулінарная энцыклапедыя “Бульба”: у ёй пададзены рэцэпты страў нацыянальнай беларускай кухні з бульбы. Навуковыя выданні распавядаюць пра асветнікаў, вялікіх і знакамітых беларусаў, пра музыку і тэатры, жывапіс і кнігадрукаванне. Яркія энцыклапедыі адкрываюць чытачам славутасці гарадоў і вёсак Бацькаўшчыны, расказваюць

пра яе багатую спадчыну: храмы, крэпасці, замкі, родавыя маенткі ды сядзібы, музеі, іншыя помнікі архітэктуры. Пра тое, як складаліся адносіны Беларусі ды Латвіі на гістарычным шляху, пра цяперашняе жыццё беларусаў у Латвіі ды латышоў у Беларусі можна пачытаць у публіцыстычных выданнях, і нават у слоўніках тыя багатыя ўзаемазвязі знайшлі адлюстраванне.

Генеральны консул Беларусі ў Даўгаўпілсе Віктар Гейсік на ўрачыстасці з нагоды адкрыцця выставы звярнуў увагу на высокія якасць кнігі і ўзровень паліграфіі, нагадаў пра слаўныя традыцыі айчыннага кнігадрукавання з часоў асветніка Францыска Скарыны. Першы намеснік старшыні Даўгаўпілскай гарадской думы Яніс Дукшыньскіс казаў пра не-

Генеральны консул Беларусі Віктар Гейсік і Жанна Раманоўская

ацэнную ролю кніг у культурным супрацоўніцтве народаў. Ён перадаў у дар Латгальскай цэнтральнай бібліятэцы два цікавыя выданні: пра народныя беларускія рамёствы і горад Віцебск — ён, дарэчы, як і Даўгаўпілс, стаіць на Дзвіне-Даўтаве.

Пад час імпрэзы свае вершы чыталі Станіслаў Валодзька і Людміла Вілюма. Гучалі і народныя беларускія песні ў выкананні ва-

кальнага трыа “Ластаўкі” ды Любові Кавалёвай.

Супрацоўніцтва Латгальскай бібліятэкі ды нашага Беларускага дома, мяркуем, прадоўжыцца: да Дня незалежнасці Латвіі мы плануем стварыць кніжную выставу ўжо ў Цэнтра беларускай культуры.

Жанна Раманоўская, кіраўнік Цэнтра беларускай культуры, Даўгаўпілс